

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

גב.

עין משפט נר מצוה

כד א ב מ"י פ"ג מהלך
סנהדרין ה"ח סמנ
לאוין קמח:
בג א ג מ"י פ"ז מהלך
עבודת כוכבים הלכה
ד סמנ לאוין מה ש"ע
י"ד ס"י קלט סעף א:
כו ד מ"י פ"ח מהלך
כלים הלכה ט סמנ
כו ה מ"י ש"ס פ"ו הלכ
א ופ"ח הלכ א סמנ
ש:
כז ו מ"י ש"פ הלכה
שעין רמו:
כח ז מ"י ש"ס הלכה י:
ל ה מ"י ש"ס הלכ ט:
לא ט מ"י פ"ו מהלך
שאר אבות הסומאה
הלכה י:

תנהו ענין לכ"ב. ולא דמי לתקרובת הר שהמרו לעיל צ"ל
כל הללמיס (דף מה. ד"ה אלהיס) לשאני התם דכתיב
(תהלים ק) ויאלצו זכמי מתים ומיניה נפקא לן תקרובת עבודת כוכבים
וקרא כי כתיב צפוער כתיב שהוא תלוש ונאסר ולהכי תקרובתו
אסורה אצל גבי עבודת כוכבים של
מחוצר לא מלינו איסור בתקרובתו
אלא גבי כלים דמסיק הכא (א) ואע"ג
דדצי קצלה הן עד דלמח דוד
גמרא גמירי לה ואתא דוד ואתמיה
אקרא: **אקרא: עקיבא** מביש
בו. האי (ו) ואתא לא הוה ר' אלעזר
לאפוקי מדרשא דר' ישמעאל דלילו
ר"ע טעמא מפסילי אלהיס:
מה מובח שעון גנייה. כמו כלי
שנת דלמרינן שגומה אף אסרה
טעונה גזיה פירוש ציעור בלא הגהה
כמו עגל שחוקוהו וזרוהו ומיניה מעגל
ליכא למינף (ז) צין לר' יוסף צין ולינו
דלר' יוסף שמא בשביל כבודן של
ישראל שאירעה להם תקלה וקלון על
יד עשה כן ולרצנן נקט לצדקן
כסוטות: **תבעי** ליה שאר טומאות
דרבנן. פירוש צכליס שנטמאו
במשקין כמו שפ"ה וצכליס שעיקר
טומאתן דאורייתא דלילו צכלי זכוכית
תנן וצפ"ק לשנת (דף טו.) מיימי
נה דלין חחרין לטומאה ישנה והיינו
משום דעיקר טומאתן אף צפקין
וצמת מגסס אינס אלף מדרבנן:
פיון

מקיש אלהו. למקומות דלוקמינן צכליס: מה כלים עד שיעדו.
דכתיב [דברים יב] אשר עבדו שם: **השאה גנייה בעיא.** דליפנין לקמן מושם
בסתר: ואימא כדעובד כוכבים. עד שמעבד: ור"ע. דלמך בשל
ישראל עד שמעבד האי תועבת ה' [שם כן] לאו דמיתסר משעת עשייתה
אלא ה"ק ארור משעת עשייה דעשייה
מביאתו לידי תועבה שעובדה: **שפוסל**
אלוה. שיכול לנטול: כפיז לא
חמוד וכפיז ולקח לך. ומרזייהו
צדק קרא ורישא דקרא פסילי
אלהיס שטרפון בלא את טעונה זו
וגו: ה"ק פיסלו לאלוה. שיפה
לעבודת כוכבים לא תחמוד: **פסלו**
מאלוה. שצטלו מלשון פסולת ולקחת
לך לפסילי דרישא דקרא תרי גוויי
משמע ודרשינן ליה איסור והאימר
דקרא: דכזיס שפסלו. עבודות
צבסתר הוא עובדה שלא ישמעו צ"ד
ויקפלו: **שטעונה גנייה.** דכשהיא
שלימה (ו) גנייה בקרקע: **מה מוצח**
טעון גנייה. דהא אסור בהגאה:
אלל מוצח. תלמידי חכמים. דלשירה
אוקמינן דדיין שאינו הגון הלך
מוצח נמי צבכרי: **ריקך** לני. כלי
שנשבר והקיש עליו צוקרנס עד
שירקעו ונתפשט ונתמלל פגימתו:
צין לר' ישמעאל כו' משמשי עבודת
כוכבים של עובד כוכבים אין אסורין
עד שיעבדו. דלמרינן לעיל (דף נא):
הציאוס ולא נשתמשו בהן יכול יהו
אסורין ת"ל אשר עבדו(ו) ור"ע צבצודת
כוכבים ענמה פלוי אצל צכליס לא
פליג: משמין. דישארל מממשי
עבודת כוכבים דעובד כוכבים גמר
ולא מיטקע עד ששתמשו בהן לעבודת
כוכבים: **עשה.** עשאו (ז) כולו
לעבודה (ח) מתמילה: **חזרו לטומאתן**
ישנה. וזריכה טבילה וציליאות השנת
(שנת טו.) מפרש טעמא גזיה שמא
יאמרו טבילה בת יומא עולה. וקא
מיבעיא (י) כלי שנשתמשו בו לעבודת
כוכבים ואמרי' במסכת שנת צפ"א ר"ר
עקיבא (דף פג.) משמשיה טמאין
שבין כלי לטמאין חזרו ורימיתו לעבודת
כוכבים ועשיין לא נשתמשו בו מי
הדר לטומאה קמייתא או לאו: **מי**
אמרינן ה"מ. דחזרין לטומאתן ישנה
דאורייתא: **אצל** טומאת עבודת
כוכבים דרבנן היא (יא) וקראי אסמכתא
צעלמא: **שאר טומאות דרבנן.** כגון
(ב) כלי דמטמאו במשקין דמדאורייתא לא
נטמאו משקין כלי ורבנן גזיר משום
משקה זב וזה כגון רוקן ומימי רגליו
לכך הטומאה נינהו ומטמאו כלי:
חדא מגו חדא. כלומר צשאר טומאות
נמי מיבעיא ליה והאי דנקט עבודת
כוכבים שאילה אחרת (יב) היא הנשאלת
מתוך פשטה של ראשונה את"ל צשאר
טומאות דרבנן לא הדרי הכא מאי:
קרוכנס עבודת כוכבים של אוכלין
מזו מי. בלקא טומאה מנייה עיי
ציטול או לא: **ומיבעי לך כלים.**
שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים אי
סלקא טומאה מנייהו כי היכא דסלקא
איסורא: **כיון דאין** לכו טערה.
שאר' טומאות במקוה הכא דמקוה
דידיה היינו ציטול כיון דאיסורא
צקיל מנייהו טומאה ודאי נמי
סלקא: **הי כי קמיבעיא לן אוכלין.**
לית לכו טערה צשאר' טומאות במקוה:

(א) מנגלה צ: צ"ק ס"ה:
(ב) צמספתא דמילתין
(ג) פ"ו ה"ב חילת צה"ל
בל עבודת כוכבי שצטלוהו
עובדי כוכבים יכול יהו
אסור מ"ל פסילי אלהיס
שטרפון בלא את טעונה זו
משום אלוה אסור ואת שאינו
טוב בו משום אלוה מותר.
(א) סנהדרין: (ד) כלים פ"ח
מ"א שנת טו. (ס) צבכרי
נמי לא. (ו) דברים: (ז) כלים
(ח) [צ"ל לני] (ח) [צ"ל לני]
דעמלא. יעבדו. (ט) כ"ה
צבכרי. (י) [צ"ל כסר שש].
(יא) [צ"ל כסר שש].

תורה אור השלם

1. אבד האבדון את כל
המקומות אשר עבדו שם
הגוים אשר אתם יורשים
אתם את אלהיהם ועל
ההרים הרמים יקראו
העבדות ותחת כל עץ
רגלן: דברים יב ב
2. ואת השאבתם
אשר עשייתם את העגל
לקחתו ואשרף אותו
באש ואת אבן שחון
היטב עד אשר דק לעפר
ואשלק את עפרו אל
הנהל הירד מן החר: דברים ט כ א
3. ארור האיש אשר
יעשה פסל ומזבחה
תועבת י: מעשה ידו
הרש וישם פסלה ויגזר
כל העם ואמרו אמן:
דברים יז טו
4. פסילי אלהיהם
תשרפון באש לא תחמד
כסף וזהב וזבובים וזבובות
לך וכן תוקש בו כי
תועבת י: אלהיהם הו:
דברים יז ו
5. לא תטע לך אשרה
כל עץ אצל מוצח י:
אלהיה אשר תעשה לך:
דברים טו כ א
6. שפטים ושטרות תתן
לך בכל שעריך אשר י:
אלהיה תתן לך לשבתך
ושפטו את העם משפט
צדק: דברים טו יח

הגהות הב"ח

- (א) גבי חזר ונטמן
כלים חזרו לטומאה וכו'
כי הדרס טומאה. ניב
הכא לכה לנמינר כיון
דאית (להו טערה במקוה)
טומאה נמי טבילה דכיל
של ישראל קא מיבעיא ליה
ולא צל עובד כוכבים
אי נמי צכלי של עובד
כוכבים ועבודת כוכבים
של ישראל קאמר דאית
ליה ציטול: (ב) (ג) דר"ח
ד"ה שטעונה וכו'
שלימה גנייה בקרקע:
(א) ד"ה עשה עשאו
כולו לעבודת כוכבים
מתמללו: (ד) ד"ה חזרו
וכו קא מיבעיא ליה כלי:
(ה) ד"ה אכל וכו' וקראי:
ניב לעיל דף מו ע"ב:
(ו) תוב' ד"ה מנוה וכו'
ואע"ג דכתיב קצלה. ניב
פ"ה האי קרא דחילתו וכו'
ממס: (ז) ד"ה מה וכו'
צין לר' יוסף. ניב לעיל
דריש דף מנ:

מוסף רש"י

כל עין משמע דין
דמצי (דברים כג) כי
הלמס ען ששדע ומוקמינן
ליה בתלמוד (סנהדרין יז).
נשברו טהרו. דלינה כלי
(שבת טז).

רבינו הגנאל

כתיב ואשרף אותו באש.
ר' עקיבא אמר חילוף
הדברים של עובד כוכבים
אסור מיד שנאמר פסילי
אלהיהם תשרפון באש
משעת עשייה שנפסל נאסר
ועליו אמרה תורה תשרפון
באש: שמואל רמי כתיב
פסילי אלהיהם תשרפון
באש וכתיב ולקחת לך.
הא כיצד פסלו לאלוה
תשרפון באש. פסלו
מאלוה ולקחת לך. עבודת
כוכבים של ישראל אינה
אסורה אלא עד שתעבד.
דברי ר' עקיבא שנאמר
ארור האיש אשר יעשה
פסל ומסכ' וגו' ושם בסת'
עד שיפשה לה דברים
שבסתר. והיא עבודתה.
ומנין שטעונה גנייה שנא'
ולא תטע לך אשרה נכל
עין אצל מוצח ה' וגו' מה
מוצח טעון גנייה אף
אשרה טעונה גנייה. ור'
ישמעאל אחי קרא מיבעי
ליה לכדריש לקיש דאמר
כל המעמיד דיין לישראל
שאינו הגון כאילו נטע
אשרה שנאמר לא תטע לך
אשרה כל עץ וגו'. וסמך
ליה לעיל מן הענין
שופטים ושטרות תתן לך
וגו'. אמר רב אשי ובמקום
תלמידי חכמים כאילו נטע
אצל המוצח שנאמר אצל
מוצח ה' אלהיה אשר
יעשה לך: בעי רב המנונא
תיעבד כלי לעבודת כוכבים.
פירוש רבין כלי כבוד לשם
עבודת כוכבים מהו.
ואמרינן מאי קמיבעיא ליה
כלים משמשי עבודת
כוכבים גנייה. והיא לשם
עבודת כוכבים דעובד
ישמעאל בין לר' עקיבא
אין אסורין אלא משיעבד.
הוא לא חילקו אלא
עבודת כוכבים עצמה.
ואסיקנא לשם עבודת
כוכבים דישארל ואליבא
דר' ישמעאל דאמר עבודת
כוכבים דישארל אסורה
מיד מאי משמשי עבודת
כוכבים כי עבודת כוכבים
עצמה דמו. מה היא
אסורה מיד אף משמשיה
ואמרינן מאי בעי ריתך
דהוה כבר כלי ליבעי

של עובד כוכבים דאסורה מיד מנא ליה אמר עולא אמר קרא **פסילי אלהיהם**
תשרפון באש משפסלו נעשה אלוה ואידך הווא מיבעי ליה לכדתני רב יוסף
דחני רב יוסף (ג) מנין לעובד כוכבים שפוסל אלוהו שנאמר פסילי אלהיהם
תשרפון באש ואידך נפקא ליה מדשמואל דשמואל רמי כתיב **לא תחמוד**
כסף וזהב עליהם וכתיב ולקחת לך הא כיצד פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו
מאלוה ולקחת לך ור"ע אשכחן עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאסורה
מיד דישארל עד שתעבד מנלן אמר רב יהודה אמר קרא **ושם בסתר** עד
שיעשה לה דברים שבסתר ואידך הווא מיבעיא ליה לכדריב יצחק דא"ר
יצחק מנין לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גנייה שנאמר **ושם בסתר**
ואידך נפקא ליה מדרב חסדא אמר רב דאמר רב חסדא אמר רב מנין
לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גנייה שנאמר **לא תטע לך אשרה**
כל עץ אצל מוצח מה מוצח טעון גנייה אף אשרה טעונה גנייה ואידך הווא
מיבעי ליה לכדריב ר"ל (א) דאמר ר"ל (א) כ"ל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע
אשרה בישראל שנאמר **שופטים ושטרות תתן לך בכל שעריך** וסמך
ליה לא תטע לך אשרה כל עץ אמר רב אשי **במקום תלמידי חכמים** כאילו
נטעו אצל מוצח שנאמר אצל מוצח בעי רב המנונא ריתך כלי לעבודת
כוכבים מהו עבודת כוכבים דמאן אילימא עבודת כוכבים דעובד כוכבים בין
לר' ישמעאל ובין לר"ע משמשי עבודת כוכבים הן **ימשמשי עבודת כוכבים**
אין אסורין עד שיעבדו ואלא עבודת כוכבים דישארל אליבא דמאן אילימא
אליבא דרבי ישמעאל דאמר אסורה מיד מאי משמשי **ממשמשי גמרינן** מה
התם עד שיעבדו אף הכא עד שיעבדו או דלמא מינה גמר מה היא אסורה
מיד אף משמשיה אסורין מיד מאי איריא דקא מיבעיא ליה ריתך כלי תיבעי
ליה עשה רב המנונא משום טומאה ישנה קמיבעיא ליה דתנן (ז) כלי מתכות
פשוטיהן ומקבליהן טמאין **הנשתברו** טהרו חזר ועשאן כלים (ח) **ייחזרו לטומאה**
ישנה והכי קמיבעיא ליה כי הדרא טומאה ה"מ לטומאה דאורייתא אבל
טומאה דרבנן לא או דלמא ל"ש ותיבעי ליה שאר טומאות דרבנן **חדא מגו**
חדא קמיבעיא ליה טומאה דרבנן מי הדרא או לא הדרא **יאת"ל** לא הדרא טומאה
דעבודת כוכבים משום חומרא דעבודת כוכבים מי שוויה רבנן לטומאה דאורייתא
או לא התיקו בעי מיניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים
מהו מי מהניא להו ביטול לטהרינהו מטומאה או לא ותיבעי ליה כלים כלים
לא קמיבעיא ליה כיון דאית להו טהרה במקוה **טומאה נמי בטלה** כי קמיבעיא
ליה אוכלין ותיבעי ליה עבודת כוכבי' גופה עבודת כוכבים גופה **לא מיבעיא** ליה

לית לכו טערה צשאר' טומאות במקוה: **לית** לכו טערה צשאר' טומאה צביטול או לא:

מעשה בתחלה. ופרקינן אין הכי נמי. כלומר עשה הוה ליה ליבעי מיהו רב המנונא אל בעא ריתך אלא משום טומאה ישנה. דתנן כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין נשברו טהרו. חזר ועשה מן כלים חזרו לטומאתן וישנה. ומיבעיא ליה הכי הני מילי שחזרין לטומאה דאורייתא אבל טומאה דרבנן לא הדרא. ותיבעי ליה שאר טומאות דרבנן ואמרינן חזר מגו חדא קמיבעיא ליה טומאה דרבנן הדרא או לא הדרא. אמא מנצא לומר לא הדרא טומאה עבודת כוכבים כיון דחמירא אוקמה רבנן דאורייתא. או ולמא לא הדרא. תיקו. בעי מיניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מהו. מי אף חזרו ויבטלם בטלה טומאתן אי א. ותיבעי ליה כלים. כלים לא מיבעיא ליה כיון דאית להו טהרה במקוה ליה ביטול להו בשבורה טומאה נמי בטילה. כי קא מיבעיא אוכלין. ותיבעי ליה עבודת כוכבים גופה עבודת